

"มะละกอ" มีถิ่นกำเนิดจากที่ใด?

นำเสนอเมื่อ : 26 ธ.ค. 2557

คอลัมน์ สุวรรณภูมิในอาเซียน

โดย ผู้สื่อข่าวพิเศษ

คัดมาดัดแปลงแต่งเติมจากหนังสือมะละกอ ของ กองบรรณาธิการนิตยสารเทคโนโลยีชาวบ้าน

มะละกอไม่ได้มีถิ่นกำเนิดในไทยแน่นอน

มีเรื่องบอกเล่าต่อๆกันมาว่ามะละกอไม่ได้มีถิ่นกำเนิดในเมืองไทย"เป็นเรื่องที่เชื่อได้"

แต่หากบอกว่าต้นประดู่"ต้นมะขาม"ไม่ใช่ของไทย"ต้องคุยกันหน่อย"เพราะหลักฐานมันฟ้องอยู่"อย่างมะขามบางต้นในไทยอายุมากกว่า"200-300"ปี"

แต่ก็ขี้ใจอยู่เหมือนกัน"มะขามมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า"Tamarindus"indica"L."ตัว"indica คืออินเดีย"ฝรั่งคงพบที่อินเดียก่อนจึงตั้งชื่ออินเดียตามทาย"

มีนักเกษตรตั้งข้อสงสัยว่า"ชื่อพืชพรรณต่างๆ"ไม่ค่อยมีสยามหรือ"siamese "ต่อท้าย"แสดงว่าเมื่อก่อนเมืองไทยแทบไม่มีอะไรขึ้นอยู่เลยหรือ

มะละกอเป็นไม้ต่างแดนแน่นอน

ในหนังสือ"พรรณพืชในประวัติศาสตร์ไทย"ของ"ดร. สุรีย์"ภูมิภมร"บอกไว้ว่า

เอกสารของกระทรวงการต่างประเทศของโปรตุเกสระบุไว้ชัดเจนว่า"มะละกอมีถิ่นกำเนิดเดิมที่เทือกเขาแอนดิส"แต่

บางเอกสารอ้างอิงว่ามะละกอมาจากเม็กซิโก"หรือหมู่เกาะอินเดียตะวันตก"บ้างก็ว่ามะละกามีถิ่นกำเนิดในทวีปอเมริกา
กลาง"บริเวณเม็กซิโกตอนใต้และคอสตาริกา

มีเอกสารบางฉบับระบุอีกเช่นกันว่าสเปนได้มะละกอมาจากฝั่งทะเลแคริบเบียนของปานามาและโคลัมเบีย

พระเจ้าอู่ทอง กรุงศรีอยุธยา

พระร่วง กรุงสุโขทัย

ศรีธนญชัย ไทยสยาม

เชียงใหม่ ไทยน้อย

ล้วนไม่รู้จักส้มตำมะละกอ และไม่เคยชิมลิ้มรส

เพราะยุคนั้นไม่มีมะละกอ และยังไม่มีส้มตำ

มีแต่ตำส้มด้วยพืชผักอื่นๆ ที่ไม่มะละกอ

ปีพ.ศ. 2134 ช่วงกรุงธนบุรีเป็นราชธานี "นายลินโซเดน" นักท่องเที่ยวชาวดัชต์ "เขียนรายงานไว้ว่า"
คนโปรตุเกสได้นำมะละกอมาปลูกที่มะละกา
จากนั้นนำไปปลูกที่อินเดีย"สวนอีกทางหนึ่งได้ขยายไปปลูกที่อินโดนีเซีย"มาเลเซีย"และไทย

คาดกันว่า "มะละกอน่าจะเข้ามาทางภาคใต้ทางอ่าวไทย"
ในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์โดยมีเหตุยืนยันว่าผู้คนสมัยกรุงศรีอยุธยาไม่เคยกินส้มตำจาก
มะละกอ

เอกสารส่วนใหญ่ระบุว่าโปรตุเกสนำมะละกอเข้ามาปลูกในเอเชีย"แต่เอกสารหมอบรัดเลย์
ระบุว่า"สเปนนำมะละกอเข้ามาปลูกทั้งนี้หนังสือ"PROSEA"สนับสนุน
หนังสือเล่มนี้ไตร่ตรองรวมการกระจายพันธุ์พืชในเอเชียไว้

มะละกอกำเนิดอยู่ที่ไหน "เป็นประเด็นแรก" ซึ่งก็คงแฉๆ "อเมริกากลาง"

ประเด็นต่อมา" ใครนำเข้ามาในเอเชีย "คงไม่พ้น2 ประเทศ" คือ
"สเปน" และ"โปรตุเกส"
"ในหนังสือดร.สุรีย ภูมิภมร สรุปรว่าอาจจะนำมาจากทั้ง2ประเทศ
เพียงแต่ใครก่อนใครหลังเท่านั้นเอง

ถือว่าเป็นคุณูปการสำหรับการนำพืชพรรณใหม่ๆ"เข้ามา"นอกจากมาค้ามาขาย"หรือมานำ
ทรัพยากรวัตถุดีออกไปจากประเทศของเขาแล้ว"ยังนำมะละกอมาปลูก"จนการปลูกแ

พรวายออกไป"

ส่วนวิธีการกิน"ไทยเราพัฒนาไปมาก"แทนที่จะกินสุกอย่างเดียวเหมือนอย่างฝรั่งเขา"แต่นำมาทำสมตำ"

พอสอบถามจากผู้รู้เรื่องมะละกอ"ซึ่งเรียนจบมาจากต่างประเทศ"เขาบอกว่า"ไทยเราบริโภคมะละกอมากที่สุดในโลก"โดยนำมาทำสมตำ"

มะละกอเรียกต่างกันทั้งไทยและต่างประเทศ"

ภาษาอังกฤษ"คือ"ปาปายา"(papaya)"อังกฤษแต่เดิมเรียก"ปาปอ"(papaw)
)โปรตุเกสเรียก"มาเมา"(mamo)"คนฝรั่งเศสเรียก"ปาปาเย"(papaye)
)"คนเยอรมันเรียกปาปาจา"(papaja)"คนอิตาลีเรียก"ปาปาเอีย(papaia)
)"คนคิวบาเรียก"ฟรูตาเดอบอมบา(frutade"bomba)"คนเปอร์โตริโกเรียกว่า"เลโซซา
(lechosa)"คนเม็กซิกันเรียกว่า" เมลอน"ซาโปเต"(melon"zapote)

ในเอเชียก็เรียกแตกต่างกัน"คนจีนเรียกว่าเจียะกวยหรือฮวงบักกวย"อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์"เรียกปาปายา"มาเลเซียเรียกเบเต็ก"เมียนมาร์เรียกทิมเบา"กัมพูชาเรียกหงลาวเรียกบักหุ่งหรือหมากหุ่ง"คนไทยในแต่ละกลุ่มเรียกแตกต่างกัน

ภาคกลางเรียก"มะละกอ, สุโขทัยเรียก"บนละกอ

ภาคใต้ส่วนใหญ่เรียก"ลอกอ"ยกเว้นสตูลเรียก"แดงตัน"ปัตตานีเรียกมะเต้ยะลาเรียก"กวยลา

ภาคเหนือเรียก"บะก้วยเทศ, กะเหรี่ยงแม่ฮ่องสอนเรียก"สะกู่ยเส, เจี้ยวเรียก"หมากขาวผอ

อีสานเรียกบักหุ่ง หมากหุ่ง"จังหวัดเลยเรียก"หมากกอ

สมตำมะละกอ

กำเนิดจาก "แจกปนลาว" บางกอก

ยุคต้นกรุงเทพฯ แล้วแพร่หลายไปอีสานและลาวสมัยหลังๆ

ส้มตำมะละกอเริ่มมีมาแต่ไหน

หัวข้อนี้"ตั้งเป้าไว้ว่าจะไปขออัดเสียงสัมภาษณ์"อาจารย์สุจิตต์"วงศ์เทศน์นักวิชาการอิสระ"เมื่อถึงเวลา"ท่านบอกให้เขียนคำถามแพคเกจไป"แล้วท่านก็ตอบมาดังนี้...

ส้มตำ"หมายถึงของกินชนิดหนึ่ง"เอาผลไม้"มีมะละกอ"เป็นต้น"มาตำประสมกับเครื่องปรุง"และมีรสเปรี้ยว

คำว่า"ส้ม"แปลว่าเปรี้ยว

คำว่า"ส้มตำ"น่าจะเริ่มเกิดขึ้นในกรุงเทพฯ"หรือภาคกลางลุ่มน้ำเจ้าพระยา"เพราะสลักคำของวัฒนธรรมลาวในอีสาน"ที่มีมาแต่ดั้งเดิมติดคำบรรพเรียกว่า"ตำส้ม"หมายถึงของกินชนิดหนึ่ง"เอาผลไม้ต่างๆ"เช่น"มะม่วง"มาตำประสมกับเครื่องปรุง และมีรสเปรี้ยว"ซึ่งมีความหมายตรงกับส้มตำ

คนกลุ่มแรกๆ"ที่รู้จักกินส้มตำมะละกออยู่ภาคกลางลุ่มน้ำเจ้าพระยา"อาจเป็นพวก"เจ้าปนลาว"ในกรุงเทพฯ"ยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ก็ได้"เพราะเพิ่งรู้จักมะละกอที่ได้นำมาจากเมืองมะละกาในมาเลเซีย

ส้มตำมะละกอ"เริ่มแพร่กระจายจากกรุงเทพฯสู่อีสาน"ราวหลังรัชกาลที่"5"ที่สร้างรถไฟไปอีสาน

แล้วทะลักเข้าอีสานครั้งใหญ่"เมื่อหลัง"พ.ศ.2500"หลังสร้างถนนสายมิตรภาพก่อนหน้านั้นมีมะละกอในอีสานแต่ไม่ร่อย"เพราะเป็นยุคแรกๆ"ลูกเล็กๆ"แคะๆ"ผอมๆ"เนาๆ

มะละกอเป็นพืชพื้นเมืองของอเมริกาใต้"ไม่มีในอุษาคเนย์"โคลัมบัสเอามะละกอมาเผยแพร่"แล้วแพร่หลายมาพร้อมกับการล่าอาณานิคมของสเปนถึงฟิลิปปินส์แล้วมีคนเอามาปลูกที่เมืองมะละกา สมัยนั้นผลไม้ชนิดนี้ชื่อ"มะละกา"แล้วออกเสียงเป็น"มะละกอ"พืชชนิดใหม่นี้จึงได้นำมาตามชื่อเมืองว่า"มะละกอ"แล้วแพร่เข้ามาในภาคกลางลุ่มน้ำเจ้าพระยา"สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์

ในเอกสารฝรั่งครั้งกรุงศรีอยุธยา"จึงมีแต่ผลไม้อื่นๆ"แต่ไม่มีมะละกอ"เพราะคนยุคนั้นยังไม่

ไม่รู้จักแต่มีอาหารเปรี้ยวๆ"เรียกว่า"ตำส้ม"กินประจำวัน"เช่น"ตำมะม่วงตำแตงกวา"ตำแตงต่างๆ

ส่วนปลาร้า"ก็คือปลาแดก"มีน้ำเค็มจากเกลือที่ใช้หมัก"เป็นอาหารดั้งเดิมยุคดึกดำบรรพ์"ราว"3,000"ปีมาแล้ว"

ตำส้มใช้ปลาร้า-
ปลาแดก"เป็นส่วนผสมมาแต่ดั้งเดิม"เริ่มแรกก่อนมีส้มตำเพื่อให้มีรสเค็มนุ่มนวล"ยิ่งเค็มมากยิ่งดี"ทำให้มีแรงทำไร่ไถนา

คนภาคกลาง กินเผ็ด

คนภาคอีสานและลาว ไม่กินเผ็ด

เพิ่งกินเผ็ดยุคหลัง ตามอย่างคนภาคกลาง

เพราะพริก มีกำเนิดจากทวีปอเมริกา

ชาวยุโรปเอาเข้ามาเป็นอาหารภาคกลางก่อนที่อื่น

ทำไม...ส้มตำจึงได้รับความนิยม

อาหารทุกชนิดในโลก"มีการปรับตัวให้ถูกลิ้นถูกปากคนกิน"เช่น"ส้มตำ"เป็นอาหารเกิดใหม่เมื่อต้นกรุงรัตนโกสินทร์"และเป็นอาหารของเจ๊กปนลาวในกรุงเทพฯไม่ใช่ของลาวอีสานมาแต่เดิมตามที่เข้าใจกัน"ฉะนั้นจึงเปลี่ยนแปลงได้ตามความชอบของคนกิน"คนทำ"และคนขาย

ไม่เคยมีส้มตำสูตรดั้งเดิมตายตัว"มีแต่ฝีมือใครฝีมือมัน"ฉะนั้นส้มตำจึงปรับตัวได้คล่องแคล่วและอยู่รอดปลอดภัย

ขอบคุณที่มาจาก [มติชน](#)